

ВИСНОВОК

рецензента, доктора психологічних наук, професора

Діни Іванівни Шульженко

на дисертації Юлії Олександрівни Бедної

«Методика педагогічної корекції уваги дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами в процесі навчання музики», подану на здобуття наукового ступеня вищої освіти доктора філософії з галузі знань 01Освіта/Педагогіка зі спеціальності 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво)

Новітні тенденції реформування системи спеціальної освіти в Україні гостро ставлять питання перегляду, переосмислення та вироблення нових вимог та підходів до роботи у музичній сфері педагогіки та психології з дітьми різних нозологій. З поміж усіх категорій дітей із порушеннями психофізичного розвитку однією із найбільш складних є категорія дітей із аутизмом. Незважаючи на високий науковий інтерес до проблематики аутизму, широке науково-експериментальне вивчення різноманітних аспектів корекційно-розвиткової роботи з такою поліморфною категорією дітей, як діти з аутистичними порушеннями, на сьогодні не достатньо описані засоби впливу на психологічний стан дітей з розладами аутистичного спектра. Відтак, дисертаційне дослідження Бедної Юлії Олександрівни «Методика педагогічної корекції уваги дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами в процесі навчання музики» постає актуальною та своєчасною спробою дослідити процес корекції аутистичних порушень у дітей молодшого шкільного віку засобами музичної терапії.

Науково-практична актуальність дисертаційного дослідження виявляється у тому, що автором обґрунтовано теоретико-методичні засади корекційного-педагогічного спрямування музичної діяльності школярів із аутизмом, а також з'ясовано особливості і рівні впливу музики на подолання аутистичних порушень. Вагомим внеском автора у теорію та практику освіти школярів є психолого-педагогічні та організаційні умови застосування музичної терапії в навчальних закладах з огляду на недостатню

кількість методик роботи з учнями із розладами аутистичного спектра, також те, що вперше автором обґрунтовано, розроблено та впроваджено у виховний процес освітніх установ систему забезпечення музичного впливу з метою індивідуальної та групової корекції найбільш складних аутистичних порушень (негативізму, агресії, тривожності тощо), стимуляції у них компетенцій пізнавальної та емоційно-регуляторної діяльності.

Здобуті дисертанткою результати мають безсумнівну значимість як для теорії, так і для практики, а авторське програмно-методичне може бути застосованим у підготовці здобувачів вищої освіти до відповідної професійно-педагогічної діяльності. Матеріали дослідження можуть використовуватись у закладах дошкільної, спеціальної та інклюзивної освіти для модернізації навчально-методичних матеріалів з психокорекції розладів аутистичного спектра у дітей засобами музичної терапії.

Наукові положення та висновки, представлені у дисертаційному дослідженні в цілому є достовірними, відповідають поставленим завданням та не викликають сумніву. Наукові результати підтверджені низкою емпіричних і статистичних методів.

Рецензована робота має чітку структуру та логічний зміст, який послідовно розкривається у кожному розділі. Відповідно до мети, розроблені автором завдання дослідження розв'язані у повному обсязі, а матеріал узагальнений у висновках. Результати дослідження впроваджено у практичну діяльність закладів освіти, що підтверджує його практичну значущість.

У першому розділі «Науково-теоретичні основи дослідження» представлено теоретико-методологічні засади дослідження проблеми застосування музикотерапії, проаналізовано наукові погляди на сутність проблеми. Схвалюємо, що досліджувана проблема вивчалася в трьох напрямках наукового пошуку, а саме: аналіз наукової літератури, присвяченої терапевтичному впливу музики на поліпшення психічної сфери людини; аналіз засобів музичної виразності з точки зору їх впливу на психіку дітей; аналіз літератури з питань корекційної роботи з дітьми із розладами

аутистичного спектра. Слід відзначити детальний і якісний аналіз значного числа наукових першоджерел з проблеми вивчення можливостей музики як засобу терапевтичного впливу в цілому та як засобу впливу на психічний стан особистості на ранніх етапах онтогенезу зокрема. Цінним є аналіз музичної терапії з позиції нейропсихології. Дослідниця вдало пропонує використовувати музику та музичну діяльність в якості інтегруючого впливу та об'єднати інтелектуальні, емоційні, фізичні і навіть соціальні фактори, які безпосередньо впливають на дитину на рівні її інтелектуального і емоційного розвитку, сприяти тому, щоб дитина розвивалася власними темпами.

У другому розділі «Методологія педагогічної корекції уваги дітей молодшого віку з аутизмом у процесі навчання музики» розкрито світові та українські стратегії допомоги особам з аутизмом. Автор справедливо наголошує, що психологічні показники осіб з аутизмом можуть блокувати кожну діяльність, що приводить їх до розпачу, панічних атак, криків, страхів та руйнівної поведінки.

Новаторство дисертаційного дослідження полягає у тому, що дисертанткою обґрунтовано теоретико-методологічні засади впливу музики на психічну сферу школярів з аутистичними порушеннями, зокрема на їх аутистичну складову та з'ясовано особливості і рівні впливу музики на корекцію аутистичних порушень. Важливим є те, що автор науково обґрунтовує психолого-педагогічні та організаційні умови застосування музичної терапії в навчальних закладах, де перебувають діти із аутистичним спектром порушень. У другому розділі дослідження позитивної оцінки заслуговує вивчення і аналіз основних особливостей дітей з розладами аутистичного спектра та моніторинг ефективності впливу музикотерапевтичних заходів на предмет нівелювання або подолання аутистичних порушень, таких як: страхи, негативізм, байдужість, агресія, афекти, стереотипні дії, тощо.

Заслуговує схвалення проведений кореляційний аналіз, що довів наявність різних за силою позитивних статистично значущих зв'язків між

психологічним впливом компонентів музикотерапії та рівнями індивідуалізації та соціалізації школярів.

У третьому розділі «Експериментально-методичне забезпечення педагогічної корекції уваги дітей молодшого віку з аутизмом у процесі навчання музики» дисертантка присвячує викладу процедурі та результатам констатувального експерименту. Було визначено рівень мотиваційного компоненту, де були застосовані валідні і доступні для дітей з аутизмом методи діагностування в таких показниках: наявність інтересу до звукової палітри музичного мистецтва та різноманітних музичних інструментів; наявність емоційного відгуку під час слухання музичних творів; концентрація уваги на передачі власних емоцій під час музичного сприймання.

Емпіричне дослідження особливостей впливу засобів музичної терапії на дітей із розладами аутистичного спектра, чітко визначені мета і завдання констатувального експерименту, окреслено вимоги добору діагностичного інструментарію, дисертанткою був здійснений аналіз психометричних методик, що відповідають меті і завданням дослідження, на основі чого був розроблений комплекс психологічної діагностики учнів з розладами аутистичного спектра.

Дослідницею були визначені показники щоб виявити рефлексивні та мотиваційні ознаки уваги на емоціях учнів під час музичного сприймання. Відомо що дітям з аутизмом притаманна концентрації уваги лише на внутрішньому психічному стані, байдужість до оточуючого середовища, до людей та тварин. Ті дослідницькі методи, що запропонувала дисертантка дозволили визначити критерії до вмотивованого музичного сприйняття на уроках музичного мистецтва. За результатами дослідження було підтверджено відсутність контактів та незрозумілість завдань у більшості дітей з аутизмом. Лише невеличка кількість дітей виконали завдання безпомилково. Автором на основі системно-синергетичного підходу у результаті аналізу теоретичних джерел та результатів констатувального етапу

визначено критерії, показники, принципи, рівні, педагогічні умови корекції уваги дітей молодшого шкільного віку з аутизмом.

Якісно проведений і структурований констатувальний етап дав можливість авторці виявити в структурі психологічної корекції учнів з розладами аутистичного спектра визначити два компоненти: індивідуально-психологічний та соціально-психологічний, які співвідносяться з психологічними механізмами індивідуалізації та соціалізації та мають взаємний вплив та взаємно зумовлюють становлення особистості школярів із розладами аутистичного спектра. Схвалюємо визначення та опис дисертанткою рівнів сприймання впливу музичної терапії учнів із аутизмом.

В цьому ж розділі запропоновано і впроваджено модель педагогічної корекції уваги школярів з аутизмом. Заслуговує на увагу застосування під час формувального дослідження принципи спеціальної дидактики, а саме: доступності корекційного спрямування музичної діяльності та керівної ролі музичного педагога; таблиці та рисунки у складі змісту роботи відображають сутність та необхідність їх застосування, а текст містить якісний та кількісний аналіз отриманих результатів та їх наукове узагальнення.

Представлені наукові результати експериментального дослідження є новими та унікальними у музиці, а також у спеціальній психології, зокрема аутології.

Дисертація Юлії Олександрівни Бедної на тему: *«Методика педагогічної корекції уваги дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами в процесі навчання музики»*, подана на здобуття наукового ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво) є цілісним, науково-вагомим, самостійним і завершеним дослідженням з актуальної проблеми теорії та методики навчання музичного мистецтва, яке має яскраво виражену наукову новизну і прикладне значення досягнутих результатів для загальної та музичної педагогіки, музичної психології, інклюзивної освіти. На підставі викладеного можна стверджувати, що представлене дисертаційне дослідження за своїми актуальністю, науково-

теоретичним рівнем, новизною постановки та розв'язання проблеми, практичним значенням відповідає чинним вимогам пунктів №№ 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження наукового ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою кабінету міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р., а її автор, Ю.О. Бедна може бути рекомендована до захисту на спеціалізованій Вченій раді для здобуття наукового ступеня вищої освіти доктора філософії PhD зі спеціальності 014 – середня освіта (музичне мистецтво).

Рецензент:

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психокорекційної педагогіки
та реабілітології

Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

